

8. Длигач А. СТМ – маркетинг или математика / А. Длигач // Стратегии. – 2010. – № 12. – С. 28–31.

9. Почему органические продукты стоят дороже, чем обычные продукты? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <<http://www.fao.org/organic/oa-faq/oa-faq5/ru>>.

10. Офіційний сайт торговельної марки «Премія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://premiya.com.ua>>.

11. Офіційний сайт компанії «Украгроконсалт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukragroconsult.com>>.

12. Загоруй Я. Органическая еда [Электронный ресурс] / Я. Загоруй. – Режим доступа : <http://www.consumerinfo.org.ua/must_know/quality/580/7411>.

Отримано 30.10.2012. ХДУХТ, Харків.

© Н.С. Краснокутська, Т.В. Ков'ях, 2012.

УДК 658.153

Н.О. Власова, канд. екон. наук, проф.

П.В. Смірнова, канд. екон. наук, доц.

СТАН ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто стан та тенденції основних показників, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємств народного господарства України та галузі торгівлі в цілому за період 2000-2010 рр.

Рассмотрено состояние и тенденции основных показателей, которые характеризуют ликвидность и платежеспособность предприятий народного хозяйства Украины и отрасли торговли в целом за период 2000-2010 гг.

The state and tendencies of basic indexes which characterize liquidity and solvency of enterprises of national economy of Ukraine and trade industry on the whole for period 2000 -2010 is considered

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку національної економіки важливе значення має ефективне функціонування підприємств, котре значною мірою залежить від рівня показників платоспроможності та ліквідності. Позитивні значення цих показників є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Тому саме зараз, у час підвищення процесів глобалізації в економіці та функціонування суб'єктів

господарювання в умовах жорсткої конкуренції на ринку, забезпечення економічної стійкості підприємств є одним із пріоритетних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки стану ліквідності та платоспроможності підприємств розглянуто в низці праць як закордонних [2; 3], так і вітчизняних [4–7] учених-економістів.

Мета та завдання статті. У зв'язку з вищезазначеним, метою статті є оцінка стану та тенденцій основних показників, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємств народного господарства України та галузі торгівлі в цілому протягом 2000-2010 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку економіки характеризується наявністю значної кількості чинників, які негативно впливають на функціонування підприємств, основні з них: світова фінансова криза, діяльність податкового та регуляторного законодавства, інфляційні процеси, падіння рівня виробництва, зростання безробіття. Дія цих чинників негативно впливає на економічну діяльність підприємства, що в результаті може призвести до втрати підприємством фінансової стійкості, а можливо, й до банкрутства.

Усунення з ринку збанкрутілих підприємницьких структур – неодмінна умова ефективного функціонування ринкового механізму. Проте запобігти банкрутству, забезпечити тривале процвітання цих структур – завдання значно складніше й важливіше.

Формування механізму та застосування до багатьох підприємств процедур банкрутства допускає об'єктивну оцінку їх фінансового стану і має пріоритетне значення як для самих підприємств, так і для їх контрагентів, інвесторів, кредиторів, державних установ. Найбільш важливими характеристиками оцінки фінансової неспроможності господарюючих суб'єктів є показники платоспроможності та ліквідності.

Не торкаючись на цьому етапі методичних проблем оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств, зупинимося лише на найпоширеніших показниках для того, щоб скласти уявлення про стан цих характеристик підприємств у цілому в усіх галузях економіки України і, зокрема в галузі торгівлі (табл.).

Для об'єктивності дослідження нами було взято до розгляду період 2000-2010 рр. Як джерело інформації було використано дані Держкомстату, але слід зауважити, що, на думку багатьох експертів, офіційна статистика не відображає 100 % наявної ситуації.

Проблеми неплатоспроможності більшої частини підприємств торгівлі у 2000 році підтверджуються перевагою поточних зобов'язань над оборотними активами, що свідчить про відтік перших у формуванні необоротних активів. Власний оборотний капітал відсутній, значення коефіцієнта загальної ліквідності менше 1,0. Більше третини всіх підприємств торгівлі були збитковими.

Що стосується підприємств усіх галузей народного господарства України, то, починаючи з 2000 року, ми спостерігаємо деякі позитивні тенденції. Але, не дивлячись на зниження чисельності збиткових підприємств до 2005 року, позитивні значення власного оборотного капіталу як в усіх галузях народного господарства, так і в торговельній галузі, становище залишається достатньо нестабільним і таким, що вимагає кардинальних рішень.

Немає сумніву, що, починаючи з кінця 2008 року, для української економіки настав період достатньо глибокої економічної кризи, у зв'язку з цим ситуація загострюється. Коефіцієнт загальної ліквідності дуже низький і немає чітких позитивних тенденцій. Результатом такої ситуації стало значне зростання кількості підприємств-банкрутів. Подібна негативна тенденція зберігається й у 2009-2010 роках та характерна як для підприємств усіх галузей народного господарства, так і для торговельної галузі в цілому. Проте слід відзначити, що в цей же період власний оборотний капітал торговельних підприємств як і власний оборотний капітал у всіх галузях народного господарства України, мав тенденцію до збільшення. Очевидно, його величина значно менша в підприємствах торгівлі. Зазначимо, що структура капіталу залежить від багатьох чинників, зокрема від галузевої належності підприємства. Так, для підприємств торгівлі (діяльність яких характеризується високою оборотністю активів, стабільним попитом на продукцію, низьким рівнем постійних витрат), порівняно з іншими галузями, характерна менша питома вага власного капіталу в капіталі, за якою вони здатні зберігати достатньо високу фінансову стійкість (за інших рівних умов). Виходячи з цього, на наш погляд, ситуація, що склалася в посткризовий період у торговельній галузі об'єктивно краща, ніж у всіх галузях народного господарства.

Негативні наслідки інфляції, зростання курсу валют та відсоткових ставок на позиковий капітал, що виникли в період 2008-2010 років загострили до крайності проблему платоспроможності та поставили на порядок денний питання про передумови масового банкрутства вітчизняних підприємств. Природно, що це становище зумовлено цілим комплексом найбільш різноманітних причин об'єктивного та суб'єктивного характеру. Однією з таких причин, на нашу думку, є певною мірою новизна проблем та їх слабке теоретичне вивчення і, як наслідок, не завжди правильна реалізація в практичній діяльності підприємств.

Таблиця – Основні показники, що характеризують стан ліквідності та платоспроможності підприємств народного господарства України та галузі торгівлі в цілому

Показник	На кінець року в усіх галузях народного господарства						На кінець року в торгівлі					
	2000	2003	2005	2008	2009	2010	2000	2003	2005	2008	2009	2010
	Вихідні показники, млрд грн [1–5]											
Усього баланс	777	1058	1478	3245	3676	4097	104	201	308	765	828	931
У тому числі												
Оборотні активи	332	521	667	1665	1894	2230	86	184	225	598	651	737
Поточні зобов'язання	320	452	592	1449	1705	1891	90,2	165	218	585	637	704
	Розрахункові показники											
Власний оборотний капітал, млрд грн	12	69	75	216	189	339	-4,2	19	7	13	14	33
Частка власного капіталу у забезпеченні оборотних активів, %	3,6	13,2	11,2	13,0	10,0	15,2	-4,9	10,3	3,1	2,2	2,2	4,5
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,038	1,153	1,127	1,149	1,111	1,179	0,953	1,115	1,032	1,022	1,022	1,047
Питома вага збиткових підприємств у їх загальній кількості, %	38,0	37,0	34,2	37,2	41,1	42,7	36,0	35,0	30,1	34,1	37,7	39,7

Сучасна посткризова ринкова економіка України формується та розвивається в умовах низькоефективного функціонування діючих підприємницьких структур, низької ділової активності та великих структурних диспропорцій у сфері виробництва. За таких умов можливість стабільного економічного зростання суб'єктів господарювання та необхідність забезпечення їх належного фінансового стану потребують чіткої та налагодженої системи фінансового управління, спрямованої на забезпечення фінансової стабільності підприємств через сприяння підвищенню їхньої ділової активності, приросту власних фінансових ресурсів, створенню умов для здійснення ефективної діяльності суб'єктів господарювання.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз дозволив стверджувати, що після значних фінансових потрясінь 2008-2009 рр. з'явилися перші ознаки відновлення вітчизняної економіки, а разом із цим намітилися позитивні тенденції, у першу чергу, на підприємствах торгівлі щодо переходу їх від стратегій виживання до стратегій зростання й подальшого розвитку.

Список літератури

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

2. Бріггем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту / Є. Ф. Бріггем ; пер. з англ. В. Біленький [та ін.] ; наук. ред. проф. О. Д. Василик, проф. О. Д. Заруба. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.

3. Хелферт Э. Техника фінансового аналізу: путь к созданию стоимости бизнеса / Э. Хелферт ; пер. с англ. В. Дмитриева, Т. Карасевич, Е. Петрова. – 10-е изд. – СПб. : ПИТЕР, 2003. – 640 с.

4. Андреева Г. І. Економічний аналіз : навч.-метод. посібник / Г. І. Андреева. – К. : Знання, 2008. – 263 с.

5. Ареф'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи її забезпечення / О. В. Ареф'єва // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8. – С. 83–90.

6. Веселова Ю. Ю. Аналіз платежеспособности и ликвидности предприятия / Ю. Ю. Веселова // Науковий вісник. Фінанси, банки, інвестиції. – 2009. – № 2. – С. 35.

7. Смірнова П. В. Оцінка майбутньої ліквідності та платоспроможності підприємства торгівлі / Н. О. Власова, П. В. Смірнова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі ; [редкол. : О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.]. – Харків, 2011. – Вип. 2. – С. 183–190.

Отримано 30.10.2012. ХДУХТ, Харків.

© Н.О. Власова, П.В. Смірнова, 2012.